

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto: HE arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähestynyt sosiaali- ja terveysministeriötä lausuntopyynnöllä (VN/23654/2021-SAAP-4) luonnoksesta hallituksen esitykseksi arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta.

Taustaa

Julkisen sektorin muuttunut toimintaympäristö, digitalisaation eteneminen ja arkistoinnin näkökulmasta keskeiset lainsäädäntöuudistukset ovat johtaneet siihen, että kokonaiskuva julkisen sektorin arkistoinnista ja tiedon elinkaaresta on sirpaleinen. Arkistolainsäädäntö, arkistolaki (831/1994) ja laki Kansallisarkistosta (1145/2016), on monelta osin vanhentunutta.

Arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain uudistamisen keskeisimmät tavoitteet liittyvät lainsäädännön päivystarpeisiin tiedonhallinnan, tietosuojan, asiakirjajulkisuuden sekä perustuslain näkökulmista. Lainsäädännöllä ohjausvaikutusta pyritään parantamaan terminologian selkeyttämisellä, tiedon kokonaisvaltaisella elinkaariajattelulla, Kansallisarkiston toimivallan määrittämisellä sekä edistämällä Kansallisarkiston sähköisen arkistoinnin palveluiden käytettävyyttä koko julkishallinnossa. Lainsäädäntöuudistuksella tuetaan arkistoinnin perimmäistä tarkoitusta eli asiakirjallisen kulttuuriperinnön turvallista säilyttämistä sekä arkistoitujen asiakirjojen saatavuuden edistämistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön huomiot hallituksen esitykseen

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua asiassa. Ministeriö on koonnut lausuntonsa HE-luonnoksen otsikoinnin mukaisesti.

2 Nykytila ja sen arviointi

Arkistolain ja Kansallisarkistosta annettu lain ja keskeisten niitä koskevien säädösten (erityisesti tiedonhallintalaki, 906/2019) nykytilan kuvaus on tehty HE-luonnoksessa kattavasti. Sosiaali- ja terveysministeriö jakaa lausunnon pyytäjän arvion tarpeesta päivittää arkistolaki ja Kansallisarkistosta annettu laki vastaamaan tiedonhallintalakia. Samoin lausunnon pyytäjä on onnistunut kuvaamaan hyvin HE:n yhteydet muuhun keskeiseen lainsäädäntöön (esim. julkisuuslaki, 621/1999 ja digipalvelulaki, 306/2019).

3 Tavoitteet

Lausunnon pyytäjä on kuvannut lakiehdotuksen tavoitteet riittävällä laajuudella eikä sosiaali- ja terveysministeriöllä ole tähän huomauttamista.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Vaikutukset hyvinvointialueille

HE-luonnoksen kappaleessa 4.2. arvioidaan arkistolain uudistuksen vaikutuksia hyvinvointialueiden toimintaan ja todetaan, että *“arkistolakia koskevan selvityksen yhteydessä hyvinvointialueiden arkistotoiminnan organisoitumista ei ole vielä pystytty luotettavasti selvittämään, sillä toimijoiden organisoituminen on vielä monelta osin keskeneräistä”*. Tämän johdosta sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että kappaleessa mainitun THL:n selvityksen johdosta laadittu ohjeistus ja valmisteltavan arkistolain uudistuksen säännökset tukevat toisiaan. Mainittujen kuntatoimijoiden haastattelujen lisäksi myös hyvinvointialueiden kuuleminen niitä koskevista HE:n vaikutuksista on tärkeää. Erityisen keskeistä tämä on sellaisten tehtävien kohdalla, joilla on vielä määrittämättömiä kustannusvaikutuksia hyvinvointialueille (esimerkkinä kappaleessa mainittu mahdollinen korvaus pysyvästi kuntien säilytettäväksi jäävistä aineistoista).

Vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuoltoon

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikutukset on kuvattu asianmukaisesti HE-luonnoksessa. Kuten kuvauksesta ilmenee, laki mahdollistaisi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilasasiakirjojen arkistoinnin siten, että arkistoitavat asiakirjat siirrettäisiin Kanta-palveluista Kansallisarkistoon. Kela on arvioinut sekä siirron että asiakirjojen arkistokelpoiseksi saattamisen kustannuksia. Ennen kuin tehdään lopullinen päätös arkistoinnin toteutustavasta, on syytä vielä yhteistyössä jatkaa eri vaihtoehtojen punnintaa niin kustannusten kuin hyötyjenkin näkökulmasta, myös hyvinvointialueiden kanssa.

Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasasiakirjojen arkistointia koskevaa seulontapäätöstä tulisi päivittää, koska se vaikuttaa olennaisesti arkistoitavan aineiston laajuuteen ja siten aineistojen siirtojen ja säilyttämisen kustannuksiin. Arvonmäärittämissä ja seulontapäätöksessä sekä mahdollisessa Kansallisarkistoon siirtämisestä koskevassa päätöksessä tulisi huomioida, että henkilön potilastiedot tai sosiaalihuollon asiakastiedot tulisi siirtää arkistoon yhtenä kokonaisuutena, huolimatta siitä että osalla asiakirjoja säilytysaika on lyhyempi. Jos lyhyemmän säilytysajan omaavia asiakirjoja arkistoitaisiin erikseen, ei arkistoitu aineisto muodosta eheää kokonaisuutta eikä sen hyödyntäminen esimerkiksi tutkimuskäytössä olisi kovinkaan järkevää. Kanta-palveluissa olevien asiakirjojen siirrosta tulisi sopia yhtenä kokonaisuutena kaikkia julkisia sote-toimijoita koskien siten, että asiakirjojen säilytyksestä muodostuu yhtenäinen kokonaisuus.

7 Lakiehdotukset

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa arkistolain uutta 8 §:n 4 momenttia, jonka mukaan Kansallisarkiston päätös annetaan arkistotoimijoille tai tietojärjestelmästä tai yhteisestä tietovarannosta vastaavalle toimijalle. Koska sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasasiakirjat tallennetaan keskitetysti Kanta-palveluihin, on tärkeää, että niitä koskee pääsääntöisesti sama seulontapäätös eikä eri organisaatioiden asiakirjoja arkistoitaisi eri säännöillä.

Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa myös 14 §:n 4 momenttia, jonka mukaan Kanta-palveluihin tallennettuja, esimerkiksi hyvinvointialueiden asiakasasiakirjoja voitaisiin siirtää Kansallisarkiston palveluihin arkistoitavaksi säilytysajan päättymisen jälkeen. Sosiaali- ja terveysministeriön mielestä pitkällä aikajänteellä arkistoinnin keskittäminen Kansallisarkistoon saattaisi olla kustannustehokas tapa arkistoinnin toteuttamiseen, jottei esimerkiksi teknologian ja standardien kehittämisestä aiheutuvia muutoksia tarvitsisi toteuttaa moneen palveluun. Ennen päätöksentekoa on kuitenkin syytä huolellisesti arvioida arkistoinnin vaihtoehtojen (Kansallisarkisto vai Kanta-palvelut) kustannukset ja muut vaikutukset, myös hyvinvointialueiden ja yksityisten sote-palveluntuottajien kanssa. Koska arkistolain säädös on mahdollistava ja sosiaali- ja terveydenhuollossa on tärkeää noudattaa valtakunnallisesti yhdenmukaisia menettelyjä, on sosiaali- ja terveysministeriössä vielä arvioitava, tulisiko siirtovelvoitteesta säätää sosiaali- terveydenhuollon asiakastietoja koskevassa laissa.

8 Voimaantulo

Arkistolakiin esitetään siirtymäsäännöstä, jonka mukaisesti hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjat siirretään Kansallisarkistolle 14 §:n 1 momentista poiketen aikaisintaan 10 vuotta lain voimaantulosta. Siirtymäsäännös on virheellinen, koska 14 §:n 1 momentti ei koske hyvinvointialueita, vaan niiden asiakirjat voitaisiin siirtää Kansallisarkistoon 14 §:n 4 momentin mukaisesti erillisen päätöksen nojalla. Sinänsä vähintään 10 vuoden aikajänne siirtojen aloittamiseen on realistinen, jos siirtopäätös tehtäisiin.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Erityisasiantuntija

Jaakko Poikonen

Jakelu

Opetus- ja kulttuuriministeriö

VN/23654/2021-STM-128

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: